

Aurkibidea.

- **MEMORIA**

1. Sarrera
2. Egitasmoaren helburua
3. Herribideak identifikatzeko oinarriak
4. Definizioak eta aurrekin juridikoak.
5. Inbentarioaren erabilerak.
6. Metodologia eta faseak
 - 6.1. Kartografia eta aintzinako dokumentuak.
 - 6.2. Jasotako testigantzak.
 - 6.3. Erabilera publikoa egiaztatzeke beste datu batzuk
7. Titularitatea eta prozesu administratiboa.
 - 7.1 Titularitate presuntzioa.
 - 7.2 Herri Jabaridun ondasunen definizioa.
 - 7.3 Dominio publikodun ondasunen inbentarioa.
 - 7.4 Prozesu administratiboa.

- **ERANSKINA**

- ANTZINAKO KARTOGRAFIA ETA DOKUMENTAZIOA
 - ANTZINAKO KATASTROA
 - TESTIGANTZAK
-

- **BMB BIGARREN MAILAKO BIDEEN FITXA DESKRIPTIBOAK**

- **KARTOGRAFIA**

- HERRIBIDEAK GAUR EGUNGO ARGAZKIEN GAINEAN

1.- Sarrera

Hemen aurkezten ari garen **hasierako agiri edo proposamen** honek, **udalerriko bide publikoen zerrenda** dauka bere baitan. Bere formatuaren bitartez, fitxa identifikatzaileak erabilia, gehitu den bide bakoitzari buruzko ahalik eta datu kopuru handiena bildu nahi da, bai agirietan bildutakoak, bai testigantza bidez jasotakoak, zein grafikoak. Azken batean, datu bilduma honetan bide horiek Jabari Publikoko Ondarearen Inbentarioan gehitzeko behar diren zantzu guztiak jasoko ditugu.

Landuko ditugun adierazgarrietariko batzuk nahikoak dira beren beregi bide bati Ondare Publikoko maila esleitzeko. Beste batzuk, berriz, bestelako iturri batzuetatik jaso behar dira. Kartografia historikoa, katastroaren dokumentazioa, 56ko hegaldiak eta beste batzuk, udaleko artxibategietan aurki daitezkeen era askotariko aipamen dokumental zaharrak eta ez hain zaharrak, lekuko testigantza biziak eta aztarna fisikoen lokalizazioa dira gure ikerketa-lanen muina. Paisaiaren arkeologiaren, landarediaren, usadio zaharren, ondorioztapen historikoen eta abarren azterketak osatzen du bide bat Jabari Publikoari dagokion ala ez erabakitzeko zeregina.

Bistakoa da ikerketa lan hau oso neketsua dela, eta ikerketa paraleloetan gerta daitezkeen dokumentu baten aurkikuntzak edo testigantza baten agerpenak ez daukate zertan aldi berean jazo. Egoera hori dela eta, **bere burua elikatzen duen prozesu irekitzat** jo behar dugu lan hau, izan ere horrela izan behar duela xedatzen baitu toki-erakundeen ondasunen araudiak, ondasun publikoen inbentarioen urteroko berrikuspenak finkatzen dituenan.

Behin-behineko izaera duen agiri hau hasierako onespena jaso dezan aurkezten dugu, aipatu diren adierazgarri guztiak edo euretariko batzuk biltzen dituzten bideen zerrenda jasotzen duelarik. Udal teknikari-taldeak bere azterketa egin ondoren, aurkezpen, esposizio publiko eta alegazio protokoloari ekingo diogu, eta ondoren behin-betiko agiria aurkeztuko dugu onartua izan dadin.

Ondoren inbentarioan gehitutako bideen zerrenda atxikizen da, **029** delarik **Debako** kodea.

Bigarren Mailako Bideak --BMB

Komenigarria da zera argitzea: bide edo foru-errepide batetik 50 edo 60 metro baino gutxiagora dauden baserrietaraino doazen sarbideak ez ditugula inbentarioan gehitu, sarritan oso zailak direlako baserrien etxaurreetatik bereizten.

Gogoan euki beharra dago, baita ere, LANDA-BIDEei buruz ari garela, eta hori dela eta ez ditugula inbentarioan gehitu hiri-lurzoruan edo industria-lurrean kokatuta dauden bideak, salbuespen gutxi batzuk izan ezik, baserri bateraino doazenak direlako, adibidez.

Erantsita dauden fitxetan bidearen datu identifikatzaileak eta historikoak daude, hau da, bidea publikotzat jotzera bultzatzen gaituzten bildutako zantzuak.

BIDEAREN IDENTIFIKAZIO DATUAK: data-basean sartzeko identifikazio kodea, gaurko eta antzinako izena (badauka), udal barrutia, auzoa edo ingurua, e.a...

Ez da inbentario honen xedea Debako toponimiaren ikerketa egitea. Testuetarako Debako 1/15.000 mapan agertzen diren toponimoak erabili ditugu, eta kartografiarako Eusko Jaurlaritzaren kartografia digitalean (Geoeuskadiko BTA) ageri diren toponimoak izan ditugu kontuan.

Bideen eta beraien bide-adarren antolaketa aldatu egin daiteke. Beraien erabileraren ideia bat eman nahi dugu baina gehiegi zehaztu gabe. Bide batzuek euren bide-adarrak dauzkate, estatus eta titularitate publikoa dutelarik.

BIDEAREN DESKRIPZIO DATUAK: Hasiera eta amaiera, luzera, zabalera (>2m edo <2m), zoladura, kontserbazio egoera, bideadarrak. Ondasunen mota juridikoa eta tituloa.

SENDO S.L CIF: B-95170510
Itsaso Aldegi. Likoia 30
Mendexa 48289 (Bizkaia)
Tfno./ Fax.: 94 - 6840145
e-mail: elenaelan@euskalnet.net

BIDEAREN DATU HISTORIKOAK: lehenago aipatutako lau atalei dagokio, bere herri erabilera frogatzen duten Arrastoak. Antzinako kartografia. Antzinako idazkiak. Jasotako testigantzak. Herri erabilera frogatua.

Datu-babesa dela eta, fitxetan ez da testigantzei buruzko daturik ageri, eta eranskinean baino ez ditugu landa-koadernoak gehitu. Dena den, titulartasunari buruzko zalantzarik edo alegaziorik egonez gero, atal hauetan sakontzeko aukera izango litzateke.

KARTOGRAFIA / ORTOFOTOMAPA SHAPE eta PDF formatuan, edozein GIS Informazio Geografiko Sistemari gehitu dakiokena.

DIN-A1 tamainuan erabili ahal izango den **1/10.000 eskalako mapa orokorra** sortu da. Inbentarioan gehitu nahi ditugun bide guztiak gaur egungo ortoargazkietan erakusten ditu, onespren berria jasoko duten BN bide nagusiak (orain urte batzuk inbentariatuak) eta BMB bigarren mailako bideak koloren ezberdinen bidez bereizita agertzen direlarik.

Mapa horretan **landa-katastroaren** geruza gehitzen da, lurzatien mugaketaren eta bideen irudiaren behaketarako.

Udalplanetik jasotako beste informazio geruza batek egungo hirigintza-plangintza erakusten du, inbentario honen xede ez diren hiri-lurzoruak erakusteko helburuarekin, maila handiagoko antolamendu-tresnen menpe baitaude.

2. Egitasmoaren helburua

Zenbat liskar, burruka eta arazo sortzen dira bideen inguruan egon daitezken ikuspuntu, aurrikuspen edo jurisprudentzia desberdinen kontura; beraien jabegoa, eskubideak, ohiturak, betebeharrak.....

Landa garapenean murgilduta dagoen gure ingieneritzak etengabe ikusi eta sufritzen du arazo hau. Era berean udaletxetako profesional teknikari; idazkari, arkitekto, urbanista, aparejadore, kontratista, forestalista, nekazari, ibiltari eta abar luze batek.

Eta zer esanik ez, askotan tresna juridiko egokirik gabe biztanleen liskarretan esku hartu behar duen batzorde municipalak berak.

Azpiegitura berriak, aurreikuspen urbanistiko berriak, aintzinako komunikabideen berreskuraketa lanak, landa-turismo berriak, senderismoak, BTT ibilbideak....premia larria daukate behien betiko herrian dauden eta izan ziren bide guztien statusa **ARGITZEA**.

Aurrean aipatutako ekintzetan ezinezkoa da titularitate statusaren interpretazio interesatutan oinarritzea, jabe baten interesak medio edota auzotar baten nahi interesatuak ezin ditu erizpideak sortu.

Derrigorrezkoa da behin betiko bideen izarea finkatzea eta bakoitzari dagokion status legala izendatzea.

Modu honetan ez ditugu liskarrak ekidituko, baina hauek era egokian konpontzeko erizpide tekniko kontrastatuetan oinarritutako tresna oso baliotsu bat izango dute teknikari, politikari, administrariak eskuartean Gainera arazo mota hauek gaur egun ugaritu egin dira aintzinako gizartea baino gizarte indibidualistago batean murgiltzen ari garelako.

Gure lana aurkeztu ostean, garapen urbanistikoko egitasmo berriek, azpiegitura berriek, errepide berriek edo zaharberrietuek, aisialdirako forma berriek sortzen dituzten liskarretan tekniko bakoitzak kontsultatuko duen dokumentua izango dute erabilgarri eta gaur egun dauden hutsune legal eta zalantzak betiko ezabatuko dira

Egia da epe batean jabego eta herriatarren artean nolabaiteko eztabaida sortuko dela, eta egingo diren alegazioak asko eta era guztietakoak izango direla. Horregatik gure

ingeinieritzak, aurrepausu ofizialetan oinarritutako prozedura geldo baina bermatzaile bat proposatzen du, gure teknikariak aurkeztutako sugerentziak aztertu eta irtenbide egokia ematen saiatuko dira, bai geografiko – historiko ikus puntutik bai juridiko – administratibotik ere.

Horretarako Herri Erakundetako Ondasunen Araudia 1372/1986, ekainaren 13ko Dekretu erreala jarraitu beharreko pausuak azaltzen dizkigu. Gainera lege honek ondasunen egoera eta berari dagozkien eskubideen inguruko ikerketak egitera bultzatzen ditu udalak, jabe goa agertzen ez den bitartean (prozedura azaltzen den atala ikusi)

Guk egitasmoaren fase desberdin guztietan hartuko ditugu parte, kanpo-lanak, Pleno municipalena aurkezpena eta inbentarioaren onartze ofiziala.

Aurkezpen publikoa eta zabala herritarren, jabeen eta interes daukaten artekoa, baita ere komunikabideentzako. Ikerketa-fasea amaitu ondoren, lehenengo zirriborroa aurkeztuko diogu udal-batzari, guztion artean agiriaren lehen azterketa egiteko. Edukia adostu eta haren inguruko argudiaketa juridikoa aztertu ondoren, agiriari lehen onespena emango zaio. Jarraian Aldizkari Ofizialean argitaratuko da. Jendaurrean erakutsiko da hilabetez edo gehiago horrela ikusten badu Udalbatzak. Alegazioak. Gu geu arduratuko gara aurkezten diren alegazio guzti-guztiek. Aztertu eta erantzun egingo ditugu. Horiek ebazteko orduan udalbatzarekin batera egingo dugu lan, behar bezalako aholkularitza juridikoaren laguntzarekin. Alegazioak ebatzi eta jakinarazi ondoren, agiria behin betiko onetsiko da. Osoko bilkuraren onespena lortu eta udal-idazkariak akta sinatu ondoren, prozesuan zehar antzemandako bideak Udalaren Jabari Publikoko Ondasunen Inbentarioan sartuko dira.

Baliteke bideren bat “ebazpen zain” geratzea unean-uneko zein aldi baterako arazoak direla eta. Halakoetan, bide hauek inbentariotik at geratuko dira, nahiz eta azken honek izapidetzan aurrera jarraituko duen, lana inbentarioaren osoko bilkuraren onespenearekin bukatuko delarik. Orduetik aurrera ikertu, irizpena eman edo ebatzi beharreko kasu bakoitza berariazko ikerketa espediente bitartez landuko genuke, lan eta aurrekontu honetatik at geratuko litzatekeelarik, eta udalak sustatzaileei diru-hornidura eskatu ahal izango die beroni ekiteko.

3.- Bide publikoen identifikaziorako oinarriak

Gipuzkoako bide eta errepideei buruz ari den azaroaren 25eko 17/1994 foru-arauak zera dio bere 3.3 artikuluan: **Jendeak erabiltzeko irekita dauden lehorreko komunikabide guztiak herri jabetzakotzat hartuko dira**, eta jabetza, gainera, udalena da. Bizkaian ez dago bideei buruzko berariazko legedirik.

J.M. Barandiaranek "Euskaldunak" entziklopedian AUZOLANA zer zen definitu eta era horretan egiten ziren lanak azaldu egiten ditu. Bideei buruz zera dio: konponketa lanak auzolan bitartez egiten zirela, bideak **"...caminos que unen las casas de la vecindad entre sí; la vecindad con el núcleo urbano o con una vía principal; o bien la vecindad con sus terrenos de monte comunal."** zirenean. Gauzak horrela, hauexek dira guk publikotzat joko ditugun bideak.

Auzolana giza-taldearen antolaketa modua da. Bere alderdi erromantikoena ezaguna den arren, kontuan izan behar dugu bideak konpondu beharra zegoenean derrigorrezkoa zela zeregin hau. Asturiarrek SEXTAFERIA izena ematen diote, eta bideak, iturriak, nahiz uraskak konpontzeko, edo ehizaldi zein onura publikoa eta auzo-interesa duten zeregin eta lanak burutzeko **nahitaezko** lan kolektibo gisa definitzen da. ANDECHA (ORDEAK, 1929an Bonifacio de Echegarayk dioenez), berriz, norbanakoaren doaneko eta borondatezko lana da (gaur zureztat, bihar nireztat), eta azkar egin beharreko baserri-lanetan egiten zen batik bat, lagun askoren beharra izaten zelako sarritan. Elkartasun beharra zegoenean (alarguntzea, gaixotasuna, etab.) ere hala egiten zuten auzotarrek.

Bideen mantentze eta konponketa lanak egiteko norbanakoaren edo auzotarren parte-hartzea 1785eko "Instrucción de Caminos"en, gai honen inguruko lehen legedian, hain zuzen, agertzen den nahitaezko zeregina da. Eta honek nahasmendu handia sortzen du gaur egun. Bide batean lan egiten duenak, edo bere kabuz konpontzen duenak bere burua du jabetzat, eta batzuetan bere aitak berak ere konpontzen zuela adierazten du.

1953ko Azpeitiako agiri batean zera ageri da: *“El que suscribe, Alcalde de Barrio de Urrestilla, tiene el honor de poner en conocimiento de esa Corporación, que habiendo apreciado sobre el terreno las quejas formuladas por los vecinos que utilizan **el camino vecinal** que se dirige...en el sentido que se encuentra intransitable, es preciso se concedan a los mismos **MIL CIEN RACIONES**, para ser distribuidas **entre el personal que ha de laborar en su reparación**”.*

Era berean, Arrasateko auzo-bideak zerrendatzen dituen 1899ko agiri bat aztertzen badugu, adibidez, zera aurkitu dezakegu: *“Es de opinión unánime que los 61 caminos que cruzan en diferentes direcciones este término municipal, siempre han sido conocidos en el nombre de **caminos vecinales todos los cuales salvo alguna rara excepción son carretiles o de herradura y considerados de utilidad pública**, como vías de comunicación que sirven de tránsito al público facilitando al mismo tiempo a los labradores de los medios necesarios para la realización de los múltiples y variados trabajos de labranza a que los mismos se dedican..... se continuará como hasta aquí facilitando la refacción de pan y vino a los vecinos de cada barrio los días que se dediquen a los trabajos personales de auzolan para la buena conservación de los mismos”.*

Beraz, jendearen joan-etorrietarako eta baserriarren lanetarako erabiltzen dira auzo-bideak, eta onura publikokoak dira, auzolan bidez mantendu eta zaindu behar direlarik.

Gaur egun prozesu honek jarraipena izan du. Udalak, Aldundiaren edo estatuaren laguntza publikoak erabilita, baserrietako bide guztietako zoladura jartzen zuen eta sarritan jabeek onarpena emateaz gain, pozik eskaintzen zituzten alboko lurak ere haiek zabalagoak egiteko.

Arazoa zera da: sarritan bide horien kopurua handiegia dela eta, dirudienez, udalerrri batzuetan ez dagoela lan guztiei aurre egiteko adina diru. Lehentasunak ezarri behar dira, eta hutsik dauden baserrietara, bigarren bizitetxeetara, basoetara, eta abarrera doazen bideak zerrendan azken geratzen dira, bukaeran beharizan handiena duen erabiltzaileak berak mantentze-lanei ekin behar izaten dielarik. Honen ondorioz

hainbat eta hainbat egoera nahasi sortu izan dira, bideratzen zailak bihurtu direnak maiz.

Barandiaranek esandakoan oinarrituta, auzuneko baserri guztiek sarbiderako bide publikoa daukatela esanaz bukatzen dugu. Guk 105/2008ko Dekretuan, 9. artikuluan egiten den definizioari jarraitzen diogu baserria sarbide partikularra daukan etxebizitza berri edo txaletetik bereizteko: 1950ko urtarrilaren 1a baino lehenagoko lehen okupaziorako lizentzia edo benetako egoitza okupazioa duen eraikuntza da baserria.

Laburbiltzeko, esan dezagun bideen arloko jabetza publikoa aintzina-aintzinako garapen historiko-geografikoaren ondorioa dela: behinolako preskripzioari buruz ari gara, zerbaiten oso aspaldiko jabetzan datzana. Hona hemen, beraz, udalek aldarrikatu ahal izango duten bide askoren jabetza-titulua, eta helburu horrekin gauza bi ziurtatu beharko ditugu: **1. Jabetza (edo erabilera publikoa); 2. Jabetzaren aintzina-aintzinako izapidetza**

1830eko Azpeitiako beste agiri bat aztertzen badugu, hobeto ulertuko dugu zer diren bide publikoa eta oso aspaldiko zor edo erabilera: Auzokide batek bide bat itxi duela eta, erabiltzen duten auzokoen testigantza, kexu:

*“que como habitantes y vecinos que somos del barrio de Eizagirremendia, tenemos de **uso y costumbre inmemorial** pasar con nuestro ganado y consortes por el **camino público** que por el punto conocido.....dirige a las caserías y montes de aquella mediación. La **calidad de ser público ese camino e inmemorial el uso** que hacen de él todos los habitantes de aquella barriada, parecía constituir en ellos un **derecho perpetuo e indestructible, y una servidumbre continua en los terrenos** por donde pasa, sin embargo...”*

*“...prometió decir la verdad... de ser éste **público y de servidumbre** de tiempo inmemorial para el paso de ganado y carretas y especialmente de los habitantes del barrio de Eizagirremendia”.*

4. Definizioak eta aurrekin juridikoak

Landa-bideen inguruan dagoen ezjakintasuna gaur egun bideak orokorrean pairatu duten atentzio faltaren ondorio dugu. Atentzio falta hau nabarmen egiten da, bidearen definizio juridiko bat ez dagoela ohartzen garenean. Ikuspuntu juridiko eta legaletik begiratu ezker bide izan daiteke Errepideetako Legediak errepide izendatu ez dituen bide guztiak, bere berezitasun teknikoak kontutan hartu gabe, ondorioz errepideen berezitasunak izan ditzazken bideak ere aurkituko ditugu.

Landa-bideen titularitatea eta erabilera interes bereziko gaia da, hainbat ikuspegi biltzen du, batzuetan kontrajarriak:

- Baserri eta nekazaritza ustiakuntzetara joateko bideena.
- Baso ustiakuntzetara joateko bideena.
- Hiritarrak naturara, mendira hurbiltzeko bideena (mendizaletasuna, mendi-ibilia)
- Zenbait kirol (mountainbike, motocross..) praktikan jartzeko bideena.
- Gure historia eta lurraldea interpretatzeko ondasun historikoaren elementu garrantzitsuak diren bideena.

Ikuspegi hauek guztiak zilegi, baina desberdinak, eta batzutan kontrajarriak, diren interesei erantzuten diete. Horrek arazoak sortzen ditu hainbat gauza dela eta: igarotzeko eskubideak, mantenu eta kalteen konponketak, itxiturak, bidegabeko jabetza,...

Edozein gatazkak botere publikoaren erantzuna eskatzen du, lege araudi zuzena eta Administrazioaren esku hartzea, bideak zaindu, eraiki eta kontserba daitezten.

Udal batuzek horretara jotzen dute, eta horrexetarako da inbentario hau, hain zuzen ere, aspalditik konpondu gabeko gatazkak eta ezadostasunak argitzeko.Froga

argigarrien bitartez, inbentarioa lagungarri izatea nahi dugu, ikuspegi zabalagoak eskainiz datu hauen aportazio berriari esker.

Aintzinako bideen terminoa ez dago inolako sailkapen legalean oinarritua. Garai aurre-industrialean motorgabeko garraioentzat eraikitako bideak sailkatzeko balio duen definizioa dugu. Zein garraio motetarako eraikiak diren kontutan hartuta ondorengo sailkapena egin dezakegu:

- Gurdibideak, gurdiak erabiltzeko eraikitako bideak. Kasu askotan bide hauek asfaltatu egin dira eta gaur egun landa-bide sarearen parte dira.
- Mandabideak, zaldi edo karga animaliak eta oinezkoak erabiltzeko eraikitako bidea. Basa eremutan ugaltzen diren bide motak ditugu hauek.
- Bidezidorrak , oinezkoentzak eraikitako bideak.
- Abel-bideak, abereak garraiatzeko sortutako bideak .

SENDO S.L CIF: B-95170510
Itsaso Aldegi. Likoia 30
Mendexa 48289 (Bizkaia)
Tfno./ Fax.: 94 - 6840145
e-mail: elenaelan@euskalnet.net

5. Inbentarioaren erabilerak.

Gure lana aurkeztu ostean, sortzen dituzten liskarretan, tekniko bakoitzak kontsultatuko duen dokumentua izango dute erabilgarri eta gaur egun dauden hutsune legal eta zalantzak betiko ezabatuko dira:

- garapen urbanistikoko egitasmo berriek,
- azpiegitura berriek,
- errepide berriek,
- aisialdirako forma berriek

Gure aholkua izaten da udalerriko plangintza urbanistikoan ere inbentario hau sartzea, “Sistema Orokorren erregimenan: Landa bideak edo herribideak”. Horrela juridikoki inportantzia haundiagoa edukiko dute eta gainera erabilerak eta abar arautu ahalko dira.

6. Metodologia eta faseak

Zera komeni da esaten hastea, informazio fronte guztiak aldi berean helduko direla, datuen harrapaketa prozesuaren atzeraelikaduran oinarritutako metodologia gauzatzuz. Hau da, adibidez, lehenengo lekuko informatzaileen testigantza jaso eta gero bulegoan antzinako kartografia eta artxiboko dokumentazioa aztertuz egiaztatu egingo da. Baina era berean, antzinako kartografia landa-lanean birplanteatu eta momentu horretan “in situ” jasotako testigantzekin egiaztatuko da.

Gure lurraldean, historian zehar izan den bide nahaspila horretatik herri erabilera orokorra eduki izanaren aztarnarik erakusten duten bideak aukeratzea izango da egiteko nagusia.

4 ataletan banatzen dira heldutako fronte nagusiak. Ondoren atal bakoitza azaltzen da. Atal hauek bide bakoitzak duen fitxa deskriptiboan agertzen dira, “datu historikoen” barne. Herri erabilera publikoa frogatzen duen aztarna nahikorik aurkitzen denean, bidea inbentariatzeko ditugun arrazoiak laburbiltzen dituzte atalek.

- Antzinako kartografia eta katastroa (50. urteko aire-argazkiak eta planoak)
- Antzinako idazlanak
- Bildutako testigantzak
- Herri erabilera frogatua

6.1. Kartografia eta antzinako dokumentua.

Lehen eta bigarren puntua era bateratuan tratatuko ditugu artxiboko agiri-iturriak direlako.

Hasteko **Udal-agiritegi**tako fondoak kontsultatu ditugu.

Orokorrean Udal Agiritegi Historikoa ez da oso erabilgarria izaten, gordetako agiri urrietan agertzen diren datu historikoak mugatuak direlako. Kontuan izan behar da udal gehienek horrelako artxiboekiko erakutsi duten interesa oso txikia izan dela orain gutxirarte eta horrek informazio iturri baliagarri baten galera ekarri du.

Fondoek hartzen duten kronologi-espektrua XIX eta XX. mendeetan oinarritzen denez kasu gehienetan, gure lanari eskain diezaioketen laguntza populazio erroldetatik, landa-lur eta hiri kontribuzioetatik eta herri-lan eta udal-agirietatik ateratzen den datu zehatzetara mugatzen da.

Foru agiritegian sarritan luzera eta zehaztasun gehiagorekin aurkitzen diren bide eraikuntzako espedientei buruz egindako aipamenez osatzen dira datu hauek batzuetan.

Artxibo Orokorraren barne, **atal administratiboa** da hain zuzen ere gehien kontsultatuko dena. Atal honek dauzkan azpiatalen artean informazio gehien eskeintzen duena “**Carreteras, caminos vecinales y de barriada**” azpiatala da, bertan XIX. mende amaieran eta XX.aren hasieran egindako auzo bideen plano eta espedienteak aurkitzea posible bait da, zeinetan egon diren bideei buruzko informazio dokumentala eta grafikoa jasota geratzen da.

Baina emaitza garrantzitsuenak bertan aurkitutako kartografia historikotik lortuko dira eta lehenago aipatutako *Carreteras, caminos vecinales y de barriada*n. Errepide buruzko proiektuen planoak, metroak eta metroak dauzkaten planoak, kontsultatu ditugu.

“**Centro Nacional de información geográfica**” eta “ **Servicio geográfico del Ejército**” azpiatal **kartografikoei** buruz, interes handikoak dirala aipatu beharra dago. Eranskinan ikusi daiteke fondo horretan aurkitutakoa. Ereku geografiko mugatu bati buruzkoak diranean informazio oso zehatza eskeintzen dute, hau da udalerriko minutak. Debako kasuan aurkitu duguna eranskinan dago.

Udaletxean bertan dagoen kartografia (50. hamarkadako) eta geure fondo grafikoak ere garrantzitsuak dira ikerketa honetan, denborarekin balio haundiko **geurea den kartoteka** historiko bat sortzen joan bait gara.

Erabilitako beste iturri bat **Katastroa** izan da.

Gure ikerketarako partzelen banaketaren distribuzioak ematen digun informazioa oso baliagarria da. Poligonoen muga bezala udalerriko komunikazio bide garrantzitsuenak erabili izan dira. Datu hau bidearen herri erabilera indartzen duen indizio bat da, eta kontuan izango dugu, bidea garaian garrantzitsua izango ez balitz ez litzatekelako 50. hamarkadan (Katastroa urte hauetan egin zan) **poligono katastralen banatzaile** izango.

Katastroa egiteko 1942 urtean arau batzuk eman ziren:

Capítulo II. Instrucción 11: “Los límites de polígonos serán siempre líneas permanentes no expuestas a variaciones como ríos, arroyos, caminos vecinales, carreteras, canales, etc. Se prescindirá por tanto de arroyos cuyo curso pueda variar, caminos rurales que no estén bien determinados y puedan asimismo cambiar de un año para otro, sendas, caminos de servidumbre que puedan perderse y, en general, de cuanto no presente garantía de inmutabilidad”.

54-56 urteko hegazkinen argazkiak katastroa egiteko erabili zirenak orduan zeuden bideak eta euren trazaketak erakusten dituzte. Ikusi eranskina.

Jabetza Erregistroaren gaurregungo egoera Katastroarenarekin bat dator. Dauzkagun datuak jatorrizko etxaldei dagozkie eta berauetan egondako banaketen ondorioz sortutako etxaldei.

Hori bai, erregistratutako etxaldeak oinarrizkoen kopia dira. Honek etxalde, lurzail eta onibarren jabe batzuren izen edo eta grafien transkripzioan akatsak sortzen ditu, baten baino gehiagotan ez bait datoz Katastroan dauden eta are gutxiago gaurregun

erabiltzen direnekin bat. Arazo honi jabeak emandako deskripzio interesatua gehitu behar diogu. Salbuespen bat ez bada ez gara gai honeta gehiegi murgiltzen.

6.2 Jasotako testigantzak.

Atal honetan lan honetan informazioa eman diguten bai udal ordezkari zein teknikariak, bai kasualitatez edo zita baten bidez bisitatutako lekuko informatzaileak edo eta adituak batzen dira. Edo eta jakitunen eritziak eta kontsultatutako kartografia.

Oraindik badaude bideen erabilera eta ibilbidei buruzko oso baliozgarria den informazioa eman dezaketen pertsona nagusiak. Baina ez diruri ondorengo belaunaldietara heltzen ari den gaia danik, beraz momentu hau aprobetxa behar dugu.

6.3. Erabilera publikoa egiaztatzeko beste datu batzuk.

Bide baten izaera publikoa egiaztatzeko aurreko kapituluetan aipatutako arrazoiez gain, bestelako arrazoi edo arrasto batzuk adieraziko ditugu honako honetan:

- Erabilera publikorako zabalik:

Gipuzkoako Errepide eta Bideei buruzko Foru Agindua aipatuz: *Titularitate publikoduntzat jotzen dira erabilera publikoa duten bide guztiak*. Titularitate hori, gainera, *udalarena* da.

Udalak mantendutakoa (garbiketak, edurra, etab.), erabilera publikorako zabalik edota mendi ibilbide baten parte hartzea.

- Eraikinen arrastoak edo aztarnak

Bide baten garrantzia argi igartzen da arrasto eta aztarnen bidez. Nolabaiteko garrantzia izan duen bide baten existentzia modu argi batez igerri eta ikusten diren arrastoen bitartez antzeman daiteke. Adibidez harribide baten arrastoek **galtzada** bati

buruz berba egiten digute. Hauek ez ziren partikularrengatik eraikiak izaten, zentzu kolektiboa izaten zuten, herri erabileradunak eta auzotar guztiengatik zainduak izaten ziren, inolaz ere ixten edo oztopatzen ez zirenak. Kontuan hartzekoak dira ere bidegurutzeak, hormatxoak,...

- Baseliza edo erabilpen amankomuneko lekuetara joateko beharrezko bideak

Idatziz jasota dago garai baten eleiza eta baseliza inguruetan burutzen ziren **letaniak**, **errogatibak**, **prozesioak**, erreguak eta holakoak egiteko bide jakin batzuk erabiltzen zirela.

Lehen dena bedeinkatzen zen. Etxe berriak, zelaiak, kandelak, azienda, ura, e.a. zorigaitzetatik babesteko bedeinkatzen ziren.

Eguraldi txarra zetorreanean, ekaitza, tximista eta trumoiak, bedeinkatutako kandela pizten zen, ur bedeinkatua leihotik behera isurtzen zen edota ereinotz bedeinkatua erretzen zen. Abadea Maiatza aldera baserrietara joaten zen lurra bedeinkatzera eta gero, uztagaraiaren monagilloaren laguntzaz itzuli egiten zen, bedeinkazioari esker jasotakoari ordain gisa karitate eske.

Lehorteak eta gaitzak gertatzen zirenean errogatibak egiten ziren letaniak kantatuz. Aurreko egunean kanpaiak jotzen ziren jendeari errogatibaren berri emateko. Hurrengo egunean herri guztia batzen zen, etxe bakoitzetik bat gutxienez, eta prozesioan abiatzen ziren abadearen eta udal ordezkariaren baten atzetik, kanpaia joaz eta letaniak abestuz. Abadea tontortxo batera igo eta handik bedeinkazioa ematen zuen.

Udalak parte hartzen zuenetan ogia eta pattarra ordaintzen zuen. Sakristauak edo udaltzainak eramaten zuen otzaratxo eta amaieran partehartzaileen artean banantzen zen.

Ospakizun hauetarako erabiltzen ziren bideak herri erabilera zabaldua izan zutela ulertzen dugu. Arrazoi honengatik inbentarioan sartuko ditugu. Era berean leku herrikoiak eta hauei lotutako ospakizun jaiak hartuko ditugu kontutan.

SENDO S.L CIF: B-95170510
Itsaso Aldegi. Likoia 30
Mendexa 48289 (Bizkaia)
Tfno./ Fax.: 94 - 6840145
e-mail: elenaelan@euskalnet.net

- Bidearen antzinako deitura

Antzinako dokumentuetan eta batez ere antzinako kartografian izen zehatza duen biderik aurkitzen bada, bi leku garrantzitsuren aipamena egiten duena, izan bi herri, bi auzo edo herri bat eta auzo bat, herri erabilera orokortua izan duen bidea dela erakusten da modu batez. Hau da, ez dela partikular batek egin baizik eta zentzu kolektiboagoa duen bidea dela, auzotarren laguntzaz mantendua eta inondik inora itxi ezin daitekeena.

Modu berean *andabideak* edo hileta bideak deituak diren bideak ere hartzen ditugu hemen kontutan.

7. Titularitatea eta prozesu administratiboa.

7.1.- Titularitate presuntzioa.

EHUn Zuzenbide Administrazio irakasle batek honako hau dio, Gipuzkoako Errepide eta Bideei buruzko Foru Agindua aipatuz: *Titularitate publikoduntzat jotzen dira erabilera publikoa duten bide guztiak*. Titularitate hori, gainera, *udalarena* da.

Presuntzioak ez du esan nahi titularitate publikodunak badirenik, ez eta aurkako frogarik ez legokeenik, baina **frogaren pisua eraldatzen du**: printzipioz publikotzat hartu beharko dituzte partikularrek, Notarioek, Erregistradoreek, Auzitegiek eta Administrazioak. Titularitatea aldarrikatzen duten partikular horiek frogatu egin beharko dute berori.

Bideen gaiari dagokio, jabetza publikoa antzinako historiko-geografiko prozedura batean datza: Antzinako preskripzioa, hau da gauza bat aspaldi-aspalditik edukitzea. Orduan lan honetan gauza bi demostratu behar ditugu: 1.- Edukitza (edo erabilera publikoa); 2.- Aspalditik izatea.

Bideak serbitzu gisa izenda dezakete beraien jabeek, honek nahiz eta bide publikoa izan erabilera baldintza batzuk jartzeko eskubidea bermatzen die

Ikuspuntu administratibotik begiratuta bideak pribatuak edo publikoak izan daitezke, beraz beste inolako titularrik agertzen ez bada bide municipala izango da.

7.2.- Herri Jabaridun ondasunen definizioa.

Ekainaren 13ko 1372/1986 Erret Aginduko 2 eta 3 artikuluetan non Entitate Lokalen Ondasunen Araudia onartzen den zera esaten da:

“Los bienes de las Entidades Locales se clasificarán en bienes de dominio público y bienes de patrimoniales.

Los bienes de dominio público serán de uso o servicio público.

*Son bienes de uso público local los **caminos**, plazas, calles, paseos, parques, aguas de fuentes y estanques, puentes y demás obras públicas de aprovechamiento o utilización generales cuya conservación y policía sean de la competencia de la entidad local.”*

Son bienes de servicio público los destinados directamente al cumplimiento de fines públicos de responsabilidad de las Entidades Locales, tales como Casas consistoriales, Palacios provinciales y, en general, edificios que sean de las mismas, mataderos, mercados, lonjas, hospitales, hospicios, museos, montes catalogados, escuelas, cementerios, elementos de transporte, piscinas y campos de deporte, y, en general, cualesquiera otros bienes directamente destinados a la prestación de servicios públicos o administrativos.

Horren ondorioz Udalak mantentzen dituen bideak, erabilera arrunt orokorrekoak, erabilera publikorako ondasunak dira eta horregatik Entitate Lokalaren Herri Jabariarenak dira.

Herri Jabaridun ondasunak eskuraezinak, preskribitzen ez diranak eta Administrazioak ofizioz berreskuragarriak dira. Hori nabarmenduz honakoa frogatzen da: bide bat erabiltzeari utzi izanak ez duela esan nahi bere izaera publikoa galdu duenik eta dagokion Administrazioak erraz berreskura dezakeela, izaera hori galdu duela iruditzen arren.

Dominio publikodun ondasunak ezin dira bereganatu, betirako izango dira eta administrazioak ofizioz berreskura ditzake. Bereztasun hau azpimarratzen dugu bide batek erabilera galdu izanagatik izaera publikoa galtzen ez duela garbi gera dadin eta nahiz eta horrela dela uste dagokion administrazioak erraz berreskura dezake.

7.3 Dominio publikodun ondasunen inbentarioa.

Ekainaren 13ko 1372/1986 Dekretu Errealaren 17. artikulua araberan, zeinen bidez Erakunde Lokalen Ondasunen Arautegia onesten da.

*“Las Corporaciones Locales están obligadas a formar un **inventario** de todos sus bienes y derechos, cualquiera que sea su naturaleza o forma de adquisición”.*
Bestalde, 34. artikulua araberan, *“El pleno de la Corporación Local será el órgano competente para acordar la aprobación del inventario ya formado, su rectificación y comprobación”.*

Nahiz eta inbentario hau batzutan gaurkotu gabe egon eta daukan informazioa, bidei buruzko kapituluan, batzutan zuzena ez izan, lehenago aipatutako artikulua kontutan izanik, inbentario horrek balio juridikoa daukala esan dezakegu.

Beraz, inbentario horren barne dauden bideek Dominio Publikodun Ondasunen maila hartu dute, eta udal bakoitzeko Udalbatzaren baiezkoa lortu dute.

Bide publikoen gaia gehiago sakonduz, hiru egoera ezberdin aurkitu daitezke. Egoera bakoitzaren aurrean Udalbatzak jokaera ezberdina izan beharko du. Honela zera aurkitu dezakegu:

*.- Publikotzat onartzen diran bideak eta Dominio Publikodun Ondasunen Inbentarioan sartuta daudenak.

*.- Publikotzat onartzen diran bideak, eta Dominio Publikodun Ondasunen Inbentarioan sartuta ez daudenak, zeinetan posible da era ezberdinetan beraien erabilera publikoa justifikatzea, bai aintzinako dokumentuetan auzo bide, errege bide, etb. bezala azaltzen diralako, bai aintzinako kartografian marraztuta agertzen diralako, baita katastral poligonoak banatzen dituztelako edo eta bide hauek erabilera publikoa dutela, edo izan zutela, frogatzen duten lekukoak daudelako.

Dominio Publikodun Ondasunen Inbentarioaren parte izateko hautagaiak izanik, Udalbatzak onartzerakoan bere barne egongo lirateke.

45. artikulua araberan: *“Las Corporaciones Locales tienen la facultad de investigar la situación de los bienes y derechos que se presumen de su propiedad, siempre que ésta no conste, a fin de determinar la titularidad de los mismos”.*

Eta 46. Artikulua araberan: *“El ejercicio de la acción investigadora podrá acordarse:*

- 1- De oficio, por la propia Corporación, a iniciativa, en su caso, de cualquier otra Administración que, en virtud de los deberes de información mutua y colaboración, ponga en su conocimiento los hechos, actos o circunstancias que sirvan de base al ejercicio de dicha acción.*
- 2- Por denuncia de los particulares.”*

*.- Publikotzat onartzen ez diren bideak baina Dominio Publikodun Ondasunen Inbentarioan sartuta daudenak.

Dagokion Udalbatzak, bide horren kalifikazioa aldatzeko akordioa lortu beharko du, Dominio Publikodun Ondasunen Inbentariotik desagertu daiten.

Kalifikazio juridikoaren aldaketa:

8. artikulua araberan, *“La alteración de la calificación jurídica de los bienes de las Entidades Locales requiere expediente en el que se acredite su oportunidad y legalidad.*

El expediente deberá ser resuelto, previa información pública durante un mes, por la Corporación Local respectiva, mediante acuerdo adoptado con el voto favorable de la mayoría absoluta del número legal de miembros de la misma.

No obstante, la alteración se produce automáticamente en los siguientes supuestos:

- *Aprobación definitiva de los planes de ordenación urbana y de los proyectos de obras y servicios.*
- *Adscripción de bienes patrimoniales por más de 25 años a un uso o servicio público o comunal.*
- *La entidad adquiera por usurpación, con arreglo al Derecho civil, el dominio de una cosa que viniere estando destinada a un uso o servicio público o comunal”.*

7.4 Prozesu administratiboa.

Herriaren bideko ondareaz erabateko ikerketa teknikoa hasten gara bide bakoitzari bere dokumentutako fitxa lortzen. Bere kartografia historikoa, dagokion bibliografiko eta artxiboa, bizidun testigantza, argazkia, aireko ortofografia eta bere adierazgarri edo oharrak kasu bakoitzean batzen dena.

Bideen sarean ateratzen den, datu guzti hauen bilduma oinarria izango da IBDP inbentario berria “bideak” atalean Plenoan baieztatzeko.

Inbentarioa baieztatu eta gero, Reglamento de Bienes, 31tik 36tara artikuluetan esaten den arabera, kontsultarako agertu litezken ondorioentzako denboraldia emango dugu. Udal batzuek nahiago dute alderantziz, alegazioak egitea eta gero Plenoan onartzea. Biak posibleak dira.

Prozesu honetan alegazio eta kontsulta guztiak analizatu eta erantzungo ditugu, inbentarioko bide bakoitzaren datuen arabera.

Hitz egiteko prest dauden guztiekin eztabaida sortzen den kasuetan bat etortzean saiatuko gara lehenengo fase honetan

Inbentarioan sartuta dagoen bideei buruzko eztabaidei, adierazgarri nahikoak aurkezten baditu, irtenbidea aurkitzen zailatuko gara. Prozesua, kasu honetan, dokumentazioaren ikerketa eta ikasketa izango da lehenengoz eta bigarrenaz, erabakia, froga zeharo kontutan hartuz bide hori inbentarioan sartu edo ez sartzeko.

Kasua aztertu eta gero, irtenbide bat emango zaio. Hau da, Inbentarioa baieztatu edo zuzendu.

Irtenbidearen sentsua, noski, Udalak erabakiko du eta horretarako gure aholkuak eta adituaren informea izango du.

Erabakia eta gero deitutako "Expediente de Investigación"aren aukera dago (Real Decreto 1372/1986). Eta arau hauek zorrozki erabiliko ditugu, aurrez adoz jartzen ez den kasuetan.

"Expediente de Investigación" eskuratzeko, espediente eskatzen duena nahiko frogak erakutsi beharko ditu sakonki bere ikerlana kontutan hartzeko. Inbentarioaren sentidua aldatzeko froga nahikoak ikusten ez badira, espediente hau ez da zabalduko.

Irtenbide honen aurrean, auzokide eraginak "Contencioso-Administrativo" delako errekurtsua izango du.

Kontratuan agertzen den denboralditik kanpo ematen diren prozesuan agertzen diren arazo juridiko guzti hauek eta permutak ez dira gure zerbitzuan ezta aurrekontuan sartuta.

Permuta hauek "Dominio Público" delakoaren desafektazioa eta afektazioaren espedienteak izan behar dituzte, gaurko eta proposatutako marra berriko bideak, altxatze topografikoa eta parteak eskuetan daukaten beste beharrezko dokumentazioa.

Denboralditik kanpo jesarritako alegazioak ez dira kontratu honetan ezta aurrekontuan sartzen. Ulertzen dugu denboraldi hau behar diren alegazio edo kontsulta aurkezteko nahiko zabala dela. Eta denboraldi honetan aurkezten ez duena denbora pasa dadin eta arazo hauen inguruan sortzen den nahasketa baliatzeko izango da.

Horregatik, Udalari ere bultzatzen diogu bere eskuetan dauden tresna guztiak jartzeko, esposizioko programa auzokide guztiei hel dadin.